

<http://jates.org>

Journal of Applied Technical and Educational Sciences jATES

ISSN 2560-5429

Why is it good to go to forest school?

Forest school seen by a teacher's eyes

Magdolna Orosz^a

^a Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Hunyadi u. 17., Debrecen, Hungary,
omagdika@gmail.com

Abstract

Being an educator for 28 years, I organize primary school forest schools, too. I would like to share in this article those practical experiences which accumulated over the years. I am confident that can be helpful for those of you who are interested in organizing, arranging the forest school. This article contains a specific forest plan and prepares for the school program for the preparation of your own programs. At the end of the article, collected opinions of teachers and students can be read that is a form of teaching method effectively contributes to the 6-10 years old children's environmental education, and positively affects the development of their sustainability competences.

Keywords: forest school; education; practice; experience; approach

---

Miért jó erdei iskolába menni?

Az erdei iskola pedagógusszemmel

Orosz Magdolna^a

^a Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Hunyadi u. 17., Debrecen, 4026., Hungary,
omagdika@gmail.com

Absztrakt

Alsó tagozatos pedagógusként 28 éve szervezek erdei iskolákat. Az évek során összegyűlt gyakorlati tapasztalataimat szeretném megosztani ebben a cikkben. Bízom benne, hogy segítségére lehet azoknak, akik érdeklődnek az erdei iskola szervezése, lebonyolítása iránt. Ez a tanulásszervezési forma hatékonyan járul hozzá a 6-10 éves gyerekek környezeti neveléséhez és pozitívan befolyásolja a fenntarthatósági kompetenciák fejlesztését. A cikkben található felkészülési projektterv és a konkrét erdei iskola program vázlatául szolgálhat a saját programok elkészítéséhez.

Kulcsszavak: erdei iskola; oktatás; gyakorlat; élmény; szemlélet

---

*”Tanítsd meg a gyermeket arra,
hogy megfigyelje a természeti jelenségeket....
Tedd lehetővé a számára,
hogy ne azért tudjon valamit, mert te megmondtad neki,
hanem azért, mert ő saját maga rájött.
Ne tanítsd neki a természetet,
hanem hagyd, hogy felfedezze....
Mutasd meg neki a valódi dolgokat,
hogy legalább tudja, hogy miről beszélsz neki.”
/ Rousseau/*

1. Bevezetés

A környezeti nevelés és a természettudományos kompetencia fejlesztése során, mi pedagógusok arra törekszünk, hogy a tanulók tudása legyen élet közeli, alkalmazható. Fontosnak tartjuk, hogy elemi fokon megismerkedjenek a kutatómódszerekkel, vizsgálódjanak önállóan, szerezzenek közvetlen tapasztalatokat és állandóan bővíthető, tudományosan igazolt ismereteket a természeti és társadalmi valóságról. A fejlesztés során az ismeretközpontú pedagógiai modell helyett, e területen is az átfogó személyiségfejlődést szolgáló pedagógiát célszerű előtérbe helyoznünk.

A környezeti nevelés speciális színtere, az erdei iskola, a kilencvenes évek óta része a magyar közoktatás által kínált alternatív tanulásszervezési formáknak. Fennmaradását elősegítette, hogy a szervező pedagógusok lelkesedése töretlen maradt, hiszen megtapasztalták a program hatékonyságát az oktatás és nevelés minden területén (NÉMETHNÉ KATONA J, 2005)

A környezeti nevelés céljai között szerepel

- „- a rácsodálkozás képességének kifejlesztése,
- a természet szépségének és titkainak felismerése,
- a természet közelsége miatt érzett öröm megtapasztalása,
- tisztelet más élőlények iránt.” (Wilson R. 1999)

Az erdei iskola, mint tanulásszervezési forma, lehetőséget biztosít a tanulók cselekvésen, önálló tapasztalatszerzésen alapuló komplex ismeretszerzésére. A tanítók kiválóan alkalmazhatják az élménypedagógia módszereit.

Az erdei iskolára jellemző az élő és élettelen környezet megismerésének holisztikus (tudományos, művészeti, misztikus) módon való megközelítése. Lehetőség van az eltöltött idő alatt a közösségépítésre és tapasztalatcserére a gyerekek között. Ezeket a tevékenységeket támogatják az öko- és érzékenyítő játékok, a terepi foglalkozások.

A kutatások és összehasonlító vizsgálatok azt bizonyítják, hogy az így megszerzett tudás sokkal tartósabb, mint az iskolapadban szerzett ismeretek (Kónya Gy, 2018)

Pályafutásom alatt évente szerveztem erdei iskolákat, így volt szerencsém megtapasztalni mennyire megváltoztatta a gyerekek érdeklődését az erdő, a természet iránt az ott eltöltött egy hét. „Megnyílt a szívük” és meghallották az erdő, a természet hangjait! Hazatérve pedig szüleiket is próbálták a „jó útra” téríteni. Ezt látva, és megtapasztalva, minden pedagógustársamat arra biztatok, hogy vágjanak bele, próbálják ki ezt a tanulás-szervezési formát!

2. Az erdei iskola jellemzői

Lehoczky János (2002), az erdei iskola egyik magyarországi „atyja”, a következőkben foglalta össze ennek az oktatási-nevelési formának a jellemzőit. Létjogosultságukat az eddigi tapasztalataim alapján szeretném magyarázatokkal alátámasztani:

1. *Az iskola pedagógiai programjának integráns részét képezi, tudatosan készülnek rá a pedagógusok a diákokkal együtt.*

Mit kell szem előtt tartani a gyakorlati megvalósításhoz?

A pedagógus csak akkor szervezhet erdei iskolai programot, ha az iskola is feltünteti a pedagógiai programjában azt.

A gyerekekkel év elején célszerű megbeszélni, hogy az adott évben hol, milyen helyszínen lesz az erdei iskola. Őket is bevonjuk a szervezésbe. Közösen tanulmányozzuk a hely adottságait, milyen programokra, kutatásokra, kísérletekre lesz lehetőségünk. Előzetes feladatokat is kaphatnak, hogy az adott témák feldolgozása a helyszínen könnyebben menjen. Például: kutatások egy-egy témakörben, élőhely, növény, állat bemutatása, tábló, digitális bemutató készítése. Ha egyszer megtapasztalták a tanulásnak ezt a formáját, akkor nem akarnak többet lemondani róla, mert itt átalakulnak a hagyományos tantermi viszonyok, legyen az tanár-diák, vagy diák-diák között.

2. *Az erdei iskolában tanultaknak illeszkednie kell az egyes tantárgyak helyi tantervében megfogalmazott képességfejlesztéshez, tananyaghoz.*

A pedagógus úgy választja meg a helyszínt, hogy figyelembe veszi az adott év tananyagát és követelményeit. Csoportosít! Melyek azok a tananyagrészek, amelyeket az adott helyszínen hatékonyabban tud feldolgozni a tanulókkal.

1. táblázat: A 3. osztályos tananyagrészek megvalósítási lehetőségei az erdei iskolában

	közismereti tárgyak	készségtárgyak
3. osztály	<p><i>Magyar:</i> Ismeretterjesztő szövegek feldolgozása különböző kooperatív technikákkal Például: insert technika, kockázás, Leírás készítése egy-egy növényről, állatról. <i>Matematika:</i> Összehasonlítások, mérések Mérőeszközök használata Kapcsolat a mérőszám és mértékegység között <i>Környezetismeret:</i> Víz-vízpart élővilága, Tápláléklánc összeállítása, Víz és az ember kapcsolata</p>	<p><i>Testnevelés:</i> állóképesség fejlesztése, versenyszellem alakítása, labdajátékok a szabadban <i>Ének:</i> hallás utáni daltanulás <i>Rajz:</i> A természet élőlényeinek rajzolása, festése, új technikák kipróbálása <i>Technika:</i> nemezelés, agyagozás, batikolás, bodzaszörp készítés</p>

Az erdei iskola rugalmas időszervezésével megfelelő tanulási időkereteket nyújt, lehetőséget adva az egyéni különbségek figyelembe vételére is. Ez nagy előny az iskolai szorongás és frusztráció elkerülésére, és talán az is, hogy nincsenek osztályzatok, más módját keressük az értékelésnek. Olyan képességek, készségek is előtérbe kerülhetnek, fejlődhetnek, amelyre az iskola tantermeiben nem nagyon van lehetőség. Például tájékozódási készségek, növény-, és állat felismerésének készség szintre fejlesztése.

3. *A szorgalmi időben valósul meg, mert a helyi tanterv teljesítése a tanulók számára előírt, ezért a szabadidőben, vagy tanítási szünetben szervezett terepi program nem lehet erdei iskola.*

Az erdei iskola az osztály minden tagjának kötelező, hiszen a helyi tantervben az adott tanévre meghatározott tananyag elsajátítására, képességek, készségek fejlesztésére szerveződik. Lehetőséget biztosít az olyan tantervhez kötődő tananyagok feldolgozására és fejlesztésre, amelyet osztálytermi környezetben nem tudnánk hatékonyan megvalósítani.

4. *E tanulásszervezési módhoz személyiség- és közösségfejlesztési feladatok is kötődnek, amelyek csak részben teljesíthetők egynapos, vagy többször egynapos formában.*

Az erdei iskolában eltöltött napok lehetőséget biztosítanak arra, hogy egy-egy témakört, problémát intenzíven, több oldalról is megközelíthessünk. Van idő arra, hogy a tanulók elmondhassák tapasztalataikat, vitázhassanak, érveljenek a problémák megoldása érdekében.

5. Az ismeretszerzés folyamatát elsősorban a kölcsönösségre, együttműködő - cselekvő (kooperatív-interaktív) tanulási technikákra, a projektmódszer alkalmazására építi.

Ez alatt az egy hét alatt a tanulók sok olyan feladatot kapnak, amelyek megoldása a társakkal való együttműködésen alapszik. A munka, a tanulás, az ismeretszerzés, a problémamegoldás leginkább kis csoportokban zajlik. Így lehetőség nyílik a kooperációs, társas készség fejlesztésére. A leggyakoribbak az olyan projektek, melyek a környék megismerését tűzik ki célul. A projekt során a tanulók a mindennapi élethez kapcsolódó problémát dolgoznak fel közösen, együttműködve, majd a projekt végeztével közös produktumot hoznak létre. Szerencsés dolog, hogy a projektben nem válnak szét a tantárgyak egymástól. A projektek megszervezésénél mindig ügyelni kell arra, hogy a tanulás személyes tapasztalatokon alapuljon és a lehetőségekhez mérten figyelembe vegye a tanulók szükségleteit és érdeklődését is. Kiemelten fontos, hogy a diákok aktívan, motiváltan bekapcsolódjanak a tanulási folyamatba.

Az évek során az általam szervezett projektek azt bizonyították, hogy jelentős motiváló ereje van ennek a tanulásszervezési módszernek. Motiváció nélkül pedig nincs tanulás.

6. Az együttes tevékenységekre alapozva biztosítja a szociális tanulás lehetőségét, a személyiség- és közösségfejlesztést.

Az erdei iskolában a feladatok megoldásához, a közös célok eléréséhez társakra van szükség. Az együttműködés alapja a társak közötti kommunikációs készség kialakulása, amely az együtt tervezést, a közösen meghozott döntéseket, azok elfogadását és végrehajtását, valamint az elért eredmények és az eredeti célok összevetését kívánja meg. A közös vizsgálódások, az egymás eredményeire épülő tevékenységek, az együtt töltött esték közelebb hozza őket egymáshoz. Nő az önállóságuk. Az ismeretszerzés folyamatához pozitív csoportélmény társul, amely a közösségformálás elengedhetetlen eszköze.

Az erdei iskola a tanulási kudarccal, magatartási, beilleszkedési problémával küzdő tanulók speciális fejlesztésére alkalmas, mert a csoporttevékenységen keresztül segítő terápiát adhat.

7. Az erdei iskola minden esetben a környezethez illeszkedő. Az erdei iskola azonban nem csak sajátos tanulásszervezési módként értelmezhető, hanem így nevezzük a program szolgáltatót és magát az objektumot is, amely a helyszínt biztosítja. Ezt nevezzük az erdei iskola hármás jelentésének.

Egy erdei iskola szervezése, levezetése, lebonyolítása - a tervezéssel együtt - a pedagógusi szakma egyik legmagasabb szintű szervezői tevékenysége. Nagy kihívást jelent a szervezőnek, hiszen időbeli hosszúságánál és a gyerekekkel töltött idő intenzitásánál fogva is más, nehezebb, sokrétűbb és több feladatot ró ránk.

Az erdei iskola egy hetének történéseit, a helyszín szervezésén túl, gondos előkészítő, ismereteket és készségeket megalapozó szakasznak kell megelőznie. A hazatérés után szükséges a másodlagos rögzítés, a tanult ismeretek alkalmazása, és az egész program átfogó értékelése. Csak ezeknek a lépéseknek a betartásával érhetjük el, hogy a tanulók szemlélete, látásmódja megváltozzon. Fogékonnyá váljanak a környezet értékei iránt és pozitív attitűdök alakuljanak ki a fenntarthatóság érdekében.

8. *A program megvalósítása a tanulók aktív megismerő tevékenységére épít.*

Az erdei iskolában azok az oktatási módszerek kerülnek előtérbe, amelyek a gyerekek aktív tevékenységére épülnek (Falus I., 2007). A magyarázat, elbeszélés, tanulói kiselőadás, megbeszélés, vita, szemléltetés, játék mind elősegítik a tapasztalatokon alapuló ismeretszerzést. A tananyag elsajátítása során a gondolkodási műveletek egész sorát kell elvégezniük a tanulóknak. Megfigyelnek, analizálnak, szintetizálnak, kiegészítenek, válogatnak, rendszereznek, csoportosítanak, fogalmakat alkotnak, ítéletet mondanak, következtetnek.

Az itt folyó munka egyik legnagyobb előnye, hogy testközelből tapasztalhatják meg a gyerekek a természeti jelenségeket. Például az esőt, a napfelkeltét, az éjszaka hangjait és fényeit. Közélről láthatnak, vagy foghatnak meg például gyíkot, folyami rákot, vagy pillangót, jobban érzékelhetik különböző tulajdonságaikat. Az állatoktól való félelmük enyhül, vagy teljesen meg is szűnik. Megtanulják felismerni a növényeket, például a mezei virágokat, illatuk alapján. Megismerkedhetnek a különböző kísérleti eszközökkel, és megtanulják ezek használatát. A természetben töltött egy hét alatt sajnos gyakran találkozunk előre nem tervezett, de megoldásra váró környezeti problémával. Ezeket, például szemét, útra dőlt fa, igyekszünk a lehetőségeinkhez képest orvosolni.

Mit gondolnak az erdei iskoláról a diákok?

„Megismertük közelebbről egymást és a természetet.”

„A természettel megismerkedni és a régebbi korról.”

„Egy olyan iskola, melyben többet tanulunk, mint a suliban és az osztály is összenő.”

„Többet tanulni a természetről!”

„Szabadban történő környezetismeret tanulás.”

„Az erdei életek tanulmányozása.”

„Olyan ismereteket szerzek, amit az iskolában nem.” (Kiss G. 2002)

Ezekből a mondatokból érzékelhetjük, milyen sok pozitív érzelmet táplálnak e tanítási forma iránt.

3. Én így csinálom

Én magam 1991-ben ismertem és szerettem meg az erdei iskolát, mint tanulásszervezési módot. Pedagógus pályám során évente szervezem az erdei iskolákat, így van szerencsém megtapasztalni, hogy mennyire megváltoztatja ez a tanulási forma a gyerekek érdeklődését a természet, a megismert és felfedezett élőhelyek iránt, de az épített környezetet is más szemmel nézik.

A program megszervezésénél a tananyagon kívül, mindig figyelembe veszem a tanulók életkori sajátosságait is.

Délelőtti és délutáni egységben gondolkodom, amelyeket színesíti, változatosabbá teszi sok-sok szenzitív játék. A megismerési folyamatok kiscsoportokban zajlanak. Így lehetőség van arra, hogy mindenki elmondhassa gondolatait a témával kapcsolatban. Bárki kipróbálhatja, kezébe veheti a különböző vizsgálati eszközöket, megtanulhatja használni őket, legyen az mikroszkóp, távcső, egyszerű kísérleti eszköz, vagy bármi, amire az iskolában nincs idő, vagy mód.

Legyünk türelmesek! Az erdei iskolában eltöltött 1-2 nap után lenyugszanak a gyerekek. Ekkor már meghallják a madarak énekét, megérik a virágok illatát és nem tapossák el a pókot vagy hangyát, ha meglátják.

A megismerési folyamatba mindig bevonok külső, helyi szakembert is, hiszen ő tudja leghitelesebben elmondani a helyi tudnivalókat, a speciális ismereteket. A gyerekek kipróbálhatják, gyakorolhatják az idegen emberekkel való kommunikációt, legyőzhetik lámpalázukat, félelmüket velük szemben.

1. kép Védett vizes élőhely megismerése

A tevékenységek között helyet kap a szabad játék, amikor azt csinálhatnak, amit akarnak betartva hely szabályait. Ez nagyon fontos a gyerekek számára! A játék során megismerhetjük a tanulókat egy másik arcát. Ki az, aki irányít, ki az, akivel mindenki játszani akar, ki az, akivel nem akarnak játszani, miért? Ez a csoportok megismeréséhez fontos tapasztalat, amire a későbbi tanulásszervezés során, az osztályterem falain belül is jól építhetünk.

Az elméleti tudás megszerzése mellett fontosnak tartom a manuális tevékenységeket is. Ezért építék be ilyen jellegű foglalkozásokat a hét programjába. Általában a természet „elengedte” dolgokból készítünk használati tárgyakat, vagy díszeket. De gyakran előfordul, hogy olyan anyagokkal is dolgozhatunk, amivel az tanteremben nem tudunk, pl. agyagozunk, nemezelnünk.

A háztartási ismeretek közül az ételkészítést is kipróbálhatják. Rendszeresen készítünk tavasszal bodzaszörpöt, ősszel savanyúságot. Gyógynövényeket gyűjtünk, amelyekből teát főzünk. Megtanuljuk, megtapasztaljuk ezek jótékony hatásait.

Mivel az erdei iskolában gyakran kooperatív csoportmunkában dolgozunk fel az ismereteket, amelyek élére gyerek vezetőket állítunk, így lehetőség nyílik arra, hogy a gyerekeknek fejlődjön a kommunikációs és együttműködési képességük.

Akkor jó az erdei iskola, ha minden résztvevőnek tanulónak és tanárnak egyaránt jó, és mindenki eléri a célját.

Az alábbiakban egy megvalósult erdei iskola programját kívánom bemutatni.

4. Erdei iskolai projektterv

Erdei iskola az Erdőspusztai Bemutatóház és Arborétum területén

Projektben résztvevők köre: 3. osztály 32 tanulója, 2 pedagógus, 2 főiskolai hallgató, akik szakmai gyakorlaton vesznek részt

Ideje: 2019. tavasz

A projekt megvalósításának helyszíne: Erdei iskola az Erdőspusztai Bemutatóház és Arborétumban

Ezen a linken megtekinthető a helyszín: <https://www.termeszettjaro.hu/hu/point/kiallitasi-koepont/erdospusztai-bemutatohaz-es-arboretum/23254868/>

A projekt céljai: Az erdő és a vízpart életközösségeinek tapasztalatokra épülő megismerése. Az élettelen természettulajdonságainak vizsgálata. Előzetes ismeretek gyűjtése a tanév környezetismereti témáinak feldolgozására. Az osztályon és csoporton belüli együttműködés fejlesztése az iskolán kívüli tevékenységekben. Az önállóság, a toleranciakészség és a tanulási stratégiák fejlesztése. Természettudományos kompetencia fejlesztése.

A projekt megvalósulásának felelőse: Orosz Magdolna,

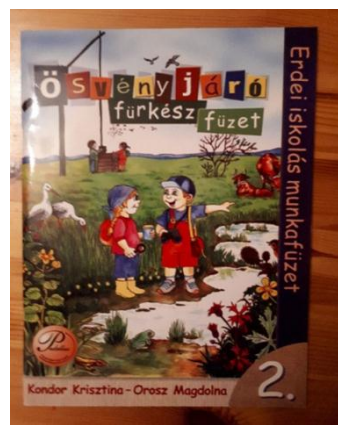
2. táblázat: Tervezési, előkészítési munka ütemezése

feladat	szept.	okt.-jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	felelős
Kapcsolatfelvétel, elsődleges egyeztetés e-mail kapcsolattal az erdei iskola szakmai vezetőjével.	X						O.M.
Elsődleges egyeztetés a szülőkkel: helyszín, időpont, célok.	X						O.M.
Erdei iskolás munkafüzet összeállítása, szerkesztése.		X					O.M.
Egyeztetés, megbeszélés az étkezéstről az élelmezési összekötővel, figyelve az ételallergiás gyerekekre.					X		O.M.
Második egyeztetés az erdei iskola szakmai vezetőjével e-mailben és telefonon. Programmegrendelők elküldése.				X			O.M.
Utazás előkészítése: busz megrendelés				X			O.M.
Kapcsolatfelvétel, igazoláskérés az iskolaorvostól.					X		K.M.S.

A szülői felajánlások, a felszerelés helyszínre szállításának megszervezése, tájékoztató levél az időpontokkal, költséggel és a szükséges felszereléssel.						X	O.M.
A munkafüzet sokszorosítása, ajándékok beszerzése					X		O.M. K.M.S.
Az étkezés kifizetése						X	O.M.
Utolsó, konkretizáló egyeztetés az erdei iskola szakmai vezetőjével e-mailben és telefonon: a hely rendje, konkrét ütemezése a programoknak.				X			O.M.
A szükséges eszközök – vizsgálódás, higiénias felszerelés, párnák, játékok összerendezése.						X	K.M.S.
Egyeztetés a gyerekekkel.						X	O.M.
A munkafüzet készülődés feladatainak megoldása.						X	O.M.

O.M. Orosz Magdolna, K.M.S. Kiss M. Sára tanítók

A projekt megvalósításának terve: Minden feladatban részt vesznek a gyerekek. Csoportokba rendeződve oldják meg a feladatokat, végzik a tevékenységeiket. Hogy könnyebben menjen a munka, munkafüzetet készítettem a tanulók számára. A munkafüzet feladatait úgy állítottam össze, hogy helyszíntől függetlenül, bárhol tudnak a pedagógus kollegák dolgozni belőle. Az általam összeállított munkafüzet *Ösvényjáró fürkész füzet* címmel jelent meg a Pedellus Kiadó gondozásában 2006-ban. Ez a mindenki számára hozzáférhető kiadvány segíthet azoknak a pedagógusoknak is, akik még most vállalkoznak először erdei iskola szervezésére.

2. kép Ösvényjáró fürkész füzet borítólapok

5. Erdei iskola program

A programtervben nem találhatóak meg az esti programok, mert kijárós- 8-16 óráig megvalósuló – erdei iskolára volt lehetőségünk.

Az alábbiakban mintaként megmutatott gazdag erdei iskolai programot sikeresen megvalósítottam, de ez nem egy kötelezően végrehajtandó feladatsor. Mindenki a gyerekek érdeklődésének, saját szakmai felkészültségének megfelelően alakíthat rajta. Jómagam is az erdei iskola kiértékelése alkalmával jöttem rá arra, hogy a következő alkalommal kicsit változtatnom kell. Több olyan időt kell adnom a gyerekeknek, amikor szabadon játszhatnak, és kiélhetik kreativitásukat, felhasználva a természet adta kincseket. Az idén például kis csapatokat alkottak és minden csapat egy „bunkert” épített magának egy-egy bokros-fás részen. Ez a játék egész héten lekötötte őket.

Nem mondom, hogy csekély munkával, fáradtsággal, koncentrált jelenléttel jár ez a tanulásszervezési mód, de megéri. Megtérül a befektetett energia.

3. táblázat: Erdei iskola program

1. nap	programok	felelős
reggel	- utazás helyi járatú autóbusszal - időjárési táblázat kitöltése	pedagógusok, hallgatók
de.	AZ ERDŐ NAPJA - felfedezőút: épületek, helyszínbejárás - csapataalkotás, jelvénykészítés - Az erő szintjei, életközösségek - Mit látunk a kilátóból? - bodzavirág gyűjtése a szörphöz - illatmúzeum- játék	pedagógusok, hallgatók

12.30-14	Ebéd, játék, pihenés	pedagógusok, hallgatók
du.	- Az én fám - Van-e élet egy kidőlt fában? - talajvizsgálat - Erdei tárlat- játék - bodzaszörp készítése	pedagógusok, hallgatók szakmai vezető
16.00	Hazautazás	pedagógusok, hallgatók

2. nap	programok	felelős
reggel	- utazás helyi járatú autóbusszal - időjárási táblázat kitöltése - naplóiírás	pedagógusok, hallgatók
de.	<u>AZ ERDŐ ÉS AZ EMBER KAPCSOLATA</u> - kiállítás megtekintése a bemutatóházban - beszélgetés egy erdészszel - élet az Erdőpusztákon- vákáncsosok élete - páros munkában termék anyagának feldolgozása - beszámoló az elvégzett munkáról	pedagógusok, hallgatók erdész
12.30-14.00	Ebéd, csendes pihenő, játék	pedagógusok, hallgatók
du.	Vadász bemutató - hivatásos vadász beszél a munkájáról, felszereléséről - a vadász kutyája. bemutató	pedagógusok, hallgatók, vadász,
16.00	Hazautazás	pedagógusok, hallgatók

3. nap	programok	felelős
reggel	- utazás helyi járatú autóbusszal - időjárási táblázat kitöltése - naplóiírás	pedagógusok, hallgatók
de.	<u>A VÍZ NAPJA</u> - vízparton élő növények, állatok - tápláléklánc	pedagógusok, hallgatók helyi szakemberek
12.30-14	Ebéd, csendes pihenő, játék	pedagógusok, hallgatók
du.	A víz vizsgálata - fizikai tulajdonságok - kémiai tulajdonságok, kísérletek - élőlények a vízben- mikroszkópos vizsgálat	pedagógusok, hallgatók szakember
16. 00	Hazautazás	pedagógusok, hallgatók

4. nap	programok	felelős
reggel	- utazás helyi járatú autóbusszal - időjárási táblázat kitöltése - naplóiírás	pedagógusok, hallgatók

de.	<u>A KÉZMŰVESSÉG NAPJA</u> - nemezelés - kosárfonás - szövés az erdő, mező növényeivel	pedagógusok, hallgatók meghívott mester
12.30-14	Ebéd, csendes pihenő, játék	
du.	Népi iparművész meghívása - fafaragó vagy bőrös bemutatója - bodzaszörp leszűrése	pedagógusok, hallgatók meghívott mester
16. 00	Hazautazás	pedagógusok, hallgatók

5. nap	programok	felelős
reggel	- utazás helyi járatú autóbuszal - időjárási táblázat kitöltése - naplórás	pedagógusok, hallgatók
de.	<u>AKADÁLYVERSENY</u> - Az erdőben kijelölt útvonalon páronként haladva 5 állomáson oldják meg a tanulók a feladatokat. A feladatok a héten tanult ismeretekkel kapcsolatosak - eredményhirdetés	pedagógusok, hallgatók
12.30-14	Ebéd, csendes pihenő, játék	pedagógusok, hallgatók
du.	-Garden party záró buli, csapatok műsorról készülhetnek, amit most előadhatnak - fabatka vásár - erdei iskola zárása, értékelés, jutalmazás	pedagógusok, hallgatók
16. 00	Hazautazás	pedagógusok, hallgatók

Értékelés: A tanulók a hét folyamán tevékenységeikért - a jól megoldott feladatokért, a csapatban végzett kreatív munkáért, játékokban elért helyezésekért, a kiemelkedő hozzászólásokért, a közösségért vállalt feladatokért - fabatkákat kapnak. Ezeket összegyűjtik, és a hét végén a záró értékelésnél tárgyjutalomra válthatják jól gazdálkodva a megszerzett forrásaikkal a „pénzükkel”.

6. Eredmények, értékelés

A Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programiroda 2004-en készített egy felmérést, melyben a diákok, pedagógusok, szülők véleményét kérték ki az erdei iskola hasznosságával kapcsolatban (KöNKP, 2004). A pedagógusok 86%-a mondta azt, hogy az tantervben szereplő ismereteken túl nagyon sok tapasztalatot adott a gyerekeknek. 84%-a a válaszadóknak az élet közeli tanulás lehetőségét hangsúlyozta. 72%-uk tapasztalta a diákok szemléletbeli változását.

Az erdei iskolában folyó munkát a pedagógusok 93%-a természetben történő megfigyelésekre, vizsgálatokra építette.

Hazatérve az erdei iskolából a tanárok azt tapasztalták, hogy a gyerekek 75%-ánál javult az egymás iránti társas kapcsolatuk. Ez jó hatással volt az egész intézmény munkájára is.

A diákok a természetben való megfigyelésekre /84%/ és a játékokra /83%/ emlékeztek vissza legszívesebben. (KönKOMP, 2005)

Fent leírtak alapján elmondhatjuk természeti környezet megfigyelését és az ott folyó vizsgálódást, a diákok, pedagógusok egyaránt nagyon fontosnak tartják. Ebből is láthatjuk mennyire fontos a környezettudatos szemléletformálás megvalósulása. A tapasztaláson alapuló környezeti elemek megismeréséhez társuló készségfejlesztés fejlődése, az egészlegesség, a rendszerben gondolkodás készségének kialakítása.

A tanulók a játékokra emlékeztek szívesen, míg a pedagógusok kiemelték egymáshoz való viszonyuk erősödését, kommunikációjuk fejlődését. Így bizonyítást nyert, hogy az élménypedagógiának fontos szerepe van az együttműködési készség fejlesztésében.

7. Összegzés

Az erdei iskola módszertani sajátosságainak következtében a résztvevő gyerekek tudásra nem csupán tapasztalati úton tehetnek szert, nem egyszerűen átveszik, hanem ők is konstruálhatják azt. Az elmélet és gyakorlat egységének megteremtése, az ismeretek gyakorlati alkalmazása, cselekvésre készítető, teljesítményképes tudás elérése a program feladata.

A jó erdei iskola olyan tanulási tevékenységet valósít meg, amely megmozdítja a programban résztvevők szívét, lelkét és a képzeletét.

Persze azt is tudom, hogy a kollegák nehezen vágnak bele egy erdei iskola megszervezésébe, mert néha túl nagy felelősségnek érzik a napi 24 órás szolgálatot. Sok-sok erdei iskola megszervezése után is úgy érzem, nagy szükség van olyan tudásmegosztó találkozókra, konferenciákra, ahol a kollégák kicserélhetik ötleteiket, tapasztalataikat és az érdeklődők segítséget kaphatnak. Mintaként szolgálhat a különböző erdei iskolával kapcsolatos kiadványok megtekintése is.

Mindezen nehézségek ellenére hiszem, hogy az erdei iskola, mint tanulásszervezési forma, hat a legjobban az alsó tagozatos tanulók környezettudatos magatartásának formálására. Megváltozik az attitűdjük a természethez, környezetükhöz. Ha megismerik, akkor megszeretik és meg is védik azt, amit szeretnek. Mindenkit biztatok arra, hogy próbálja ki ezt a nevelési-oktatási formát, mert olyan sok pozitív hozadéka van a gyerekek

szempontjából, amit más körülmények között nehezen kaphatnának meg! Ebben az „elkutyusodott” világunkban nagyon eltávolodtak a természettől, keveset vannak a friss levegőn, romlott az állóképességük, nem ismerik a növényeket, állatokat, nehezen tudnak egymással szót érteni. Mindez jó irányba fog megváltozni, ha eltöltenek egy hetet az erdei iskolában.

Az Erdei Iskola Egyesület honlapján olvasható a következő mondat:

ERDEI ISKOLA: Játékos tanulás, hasznos tudás, jó közösség, ezer csoda

Teremtsük hát meg a mai kor gyerekeinek is a csodát!

Irodalomjegyzék

Falus Iván (2007 szerk.): Didaktika. Nemzeti tankönyv Kiadó, Budapest

Kiss Gábor (2002): Erdei iskola programok. Környezeti Nevelési Programiroda Hírlevele, Budapest

Kónya György (2018): Környezeti attitűdöt befolyásoló hatástényezők, Képzés és gyakorlat 16. évfolyam 2. szám, Budapest

KöNKomp, (2005): Az erdei iskolázás helyzete Magyarországon -2004/2005. Budapest

Lehoczky János (2002) Erdei iskolai tanulásszervezés Magyarországon 2001-ben. Országos Közoktatási Intézet, Budapest

Némethné Katona Judit (2005): Erdei iskolák szerepe a környezettudatos szemléletformálásban PhD szigorlat, Sopron

Wilson, Ruth (1999) A rácsodálkozás képességének kialakítása a kisgyermekkorban. Cédrus, Budapest

Rövid szakmai életrajz

Orosz Magdolna

1988-ban végzett a Debreceni Tanítóképző Főiskolán tanító szakon, technika specializáción.

1991-től a tanít a Főiskola gyakorló iskolájában, a jelenlegi munkahelyén. 1993 óta szervez erdei iskolákat a tanítványai számára. 2000-ben közoktatás vezetői szakvizsgát tett. 2015-ben pedagógus II minősítést, majd 2019-ben mesterpedagógus minősítést szerzett.

Mesterprogramjának fő témája a környezeti nevelés, ezen belül kiemelt szerepet kap az erdei iskola. KÖRLÁNC, Erdei Iskola Egyesület, MME konferenciákon, továbbképzéseken tartott előadásokat a témában, erdei iskolás munkafüzetet írt.